

Л. О. Троєльнікова

<https://orcid.org/0000-0001-5030-0974>

ТВОРЧИЙ КОНЦЕПТ БУТТЯ В КОНТЕКСТІ ПОСТМОДЕРНОГО КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ОСЯГНЕННЯ

Здійснено теоретизування мистецького концепту буття людства. Акцентовано увагу на культурологічному осягненні сутнісного змісту категорії мистецтво. Здійснено екскурс в історію формування змісту і різних теоретичних підходів до визначення мистецтва, який зумовлений необхідністю чіткого окреслення його категоріальної сутності через уточнення змісту цього поняття і його зв'язку з життєвими реаліями тієї чи іншої епохи. Підкреслено, що базовою компонентою, яка і забезпечує життєдіяльність окремої людини та безкінечність людства в цілому, є творча діяльність, тобто мистецтво.

Ключові слова: культурний простір, життєдіяльність, творча діяльність, мистецтво, соціальне буття, художній світ.

Постановка проблеми. Теоретизування сутнісного змісту мистецтва як базової компоненти життя людства в контексті культурологічного аналізу, великою мірою можливе лише за умов визначення самої природи мистецтва.

Складність сутнісного осягнення категорії мистецтво зумовлене, власне, складністю самого формування мистецького підґрунтя людської культури та цивілізації, багатоманітністю його проявів, що і породжує реальні методологічні проблеми, пов'язані з потребою виявлення і подолання певних протиріч, зокрема: між багатоманітністю і нескінченністю мистецьких процесів та іманентною завершеністю будь-яких теоретичних положень; між формами реалізації мистецтва в реальному житті, в культуротворчій практиці та його категоріальним визначенням; між історичною традицією у визначенні мистецтва та появою нових коннотацій в його змісті, зумовленого розширенням проблемного поля і впливом новітніх теоретичних та праксеологічних концептів на різні сфери життєтворення; між понятійно-категоріальним апаратом, яким володіє наука, та розмаїттям явищ і процесів, що потребують аналізу.

Мета статті – здійснити культурологічний огляд основних теоретичних концептів мистецького підґрунтя життєдіяльності людини в контексті культурогенезу та різноманітних форм буттєвості.

Методологією дослідження передбачено застосування загальнонаукових принципів об'єктивного розгляду культуроформуючих фактів невідривно від їх сутнісного змісту і значення в історії теоретичної думки, принципів історизму, культурологічного аналізу. Це дає можливість формування певної системи новітнього теоретизування мистецького базису життя людства.

Наукова новизна роботи полягає у визначенні провідних тенденцій, які забезпечують трансформацію підходів до сучасного теоретизування поняття мистецтва як базового чинника існування людства, актуалізації його категоріальної системи. Розкрито внутрішню логіку та еволюцію процесу теоретизування мистецтва на певних історичних етапах розвитку

людства. Це надасть можливість наблизитися до динаміки життя як мистецтва, зумовленої як багатством його звичних проявів у теоретичному контексті, так і зворотнім впливом теоретичних напрацювань щодо формування мистецької парадигми життєдіяльності людства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Концептуальна логіка дослідження потребувала осмислення проблеми мистецтва як в історико-культурологічній традиції, так і в гуманітаристиці сучасності. Розгляд аспектів трансформації змісту творчості (мистецтва) від античності до сьогодення сприяв виявленню опосередкованих форм осмислення значимості мистецтва як базової (фундаризуючої – *авт.*) компоненти людського буття. Аналіз поглядів представників різних епох – Платона «Держава»[11], Аристотеля «Метафізика»[2], Рене Декарта «Лист до Мерсенна»[7], Альберта Баумгартена «Естетика»[3], Едмунда Гуссерля «Криза європейського людства і філософія»[6] щодо мистецтва в контексті буття людства і різноманітних форм його втілення, в життєтворчих практиках, дозволив акцентувати увагу на еволюції теоретизування категорії мистецтва, з одного боку, та виявити тенденції, які сприяли тлумаченню змісту цього поняття як фактору розвитку людської цивілізації, з іншого, що у взаємозв'язку забезпечило концептуалізацію означеної проблеми в культурології.

Формування нового типу теоретичного обґрунтування мистецтва як базової компоненти життєдіяльності людини, яка прагне до осягнення світу, притаманне Теодору Адорно в його «Естетичній теорії» [1], Нікола Буало у «Мистецтві поетичному» [4], Григорію Сковороді у його «Повному зібранні творів»[12]. Розкриття людиноформуючого змісту в художніх творах дало змогу Ернесту Кассінеру в його «Філософії символічних форм» [9] дослідити концепт об'єктивності художнього духу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Культурологічне осягнення мистецтва обумовлює репрезентацію змістовно-системних характеристик мистецтва, його основних світоглядних «смыслів».

У сучасній гуманітаристиці існує безліч дефініцій мистецтва, які репрезентують його теоретизування в різні культурно-історичні епохи. Життєтворчість як новітній людиноформуючий концепт великою мірою є продуктом та результатом наукового теоретизування мистецтва та еволюції людства загалом. Мистецтво як форма суспільної свідомості уявляється нам засобом пізнання оточуючого людину світу, тобто своєрідною формою відображення людством суспільного виробництва життя на підставі творчого процесу у відповідності до форм суспільної свідомості. Саме мистецтво об'єднує у собі ідеальне і матеріальне, суб'єктивне та об'єктивне. Мистецтво, будучи формою суспільної свідомості, з одного боку, цілком залежить від соціально-історичного розвитку певного суспільства, з іншого – має відносну самостійність, яка базується на безпосередньому впливі на духовне в людині та на духовне життя в цілому.

Уявлення про гармонію світу як оформленість зародилося у піфагоризмі, який визначав оточуючий людину простір гармонією і числом. Висловлені піфагорійцями ідеї багаторазово модифікувалися в подальшому розвитку культурних систем. Звідси й прагнення через музику, музичну творчість відчутти небесну гармонію, пробудити чи відновити людську душу, налаштувавши її відповідно до загальносвітової симфонії. Формування культурного простору античності містило і теоретизування в галузі мистецтва. Наприклад, ідеї софістів про поезію, яка несе людині радість, знайшли подальше відображення в теорії катарсису Аристотеля. Сократ, порівнюючи різні форми прояву прекрасного, підкреслював абсолютність всезагального, ідеального, краси як такої. Сократ на основі індуктивного методу вперше звернув увагу на проблему прекрасного як проблему розуму, що лежить в основі культуротворчого процесу: «...шукав сутність речі..., яка стосується знання» [2, 327-328]. Саме Сократ є тим неперевершеним прикладом в історії людської цивілізації, коли життя і творчість (філо-

софські студії на головній площі міста-поліса) поєднались в один концепт життєтворчості, тобто життя як мистецтва.

Платон намагався осмислити проблему взаємозв'язку реального та ідеального, подолавши розрив між світом ідей і світом речей, через саморух душі для опанування сутності краси і наповнення особистісного буття [11]. Платонівські ідеї (ейдоси), з одного боку, є розвернутими об'єктивними смислами Космосу як принципу індивідуалізації, а з іншого – вони є вінцем становлення, причиною речі як її мета. Дуже чітко ця двозначність – низходження об'єктивної мети (світ з погляду Єдиного) та її сходження, яке імітує філософську любов до мудрості (світ із погляду одиничного: речі або людини), – виражається в уявленнях про Душу [11, 79–420].

Продовжуючи лінію Платона, деякі дослідники розглядали мистецтво як властивість абсолютного ідеального начала – божественної повноти, пов'язуючи досконалість буття з творчістю.

Отже, творчість (мистецтво) і починається з того моменту, коли людина формує особливе ставлення до оточуючого її світу. І саме на ранніх стадіях розвитку людського соціуму творча свідомість функціонує у тісному взаємозв'язку із природними та набутими упродовж життя людськими потенціями, які забезпечували безпосереднє, біологічне та соціальне утвердження людини у світі, через пізнання природи в ім'я конкретних практичних цілей. Суттєво впливає на регулювання поведінки людей, на їхні ціннісні життєві орієнтири вироблення пізнавальних ідеалів світорозуміння в античній класиці, органічно пов'язане з формуванням смисложиттєвих настанов, ідеалів світовідношення. Саме художній рух душі в своїй цілісності, пошук Нескінченного виступає докорінною підвалиною буття.

Згодом цивілізаційний розвиток засвідчує, що в епоху Ренесансу надійно закріплюється раціоналізм як формотворча домінанта творчості, прагнення до наукового теоретичного знання. Так, Р. Декарт акцентує увагу на регламентації художньої творчості розумом, називаючи його універсальним знаряддям для будь-яких цілей, основним і досконалим інструментом пізнання [7].

На думку Н. Буало, саме розум виступає першоджерелом творчості. Теоретик вважає, наприклад, що поезія спрямована не стільки на отримання насолоди, скільки на повчання [4]. Суголосною є позиція італійського прихильника класицизму Д.-В. Гравіна, який наголошував, що в стародавні часи поезія виконувала повчальну функцію, оскільки «той самий мудрець, розум якого вміщував у собі закони людського життя, вкладав у форму вірша корисні настанови... , був одночасно філософом, поетом і музикантом» [13].

У працях Ш. Баттьо, О.-Г. Баумгартена, Г. Лейбніца втілювалося прагнення до більш повного досягнення творчої діяльності, виявлення її закономірностей. Той, хто турбується про велику істину краси в мисленні й про витонченість, домагатиметься світла, ясності всіх думок та втілення їх у діях [3, 465].

Представники англійської філософської школи, зокрема Ф. Берк, Д. Юм та ін., у своїх працях надають важливого значення спогляданню, яке сприяє сприйняттю природи в її цілісності, гармонії, та проблемам художнього впливу на людину.

Французькі просвітителі, прихильники соціологічних позицій творення нового соціального буття, займалися пошуками умов, за яких можливе формування художнього смаку в усіх людей [8]. Художній смак при цьому пов'язувався із знаннями і громадянською доброчесністю.

Формування нового типу теоретизування творчої діяльності, що прагне до досягнення світу і людини в їх відкритості, незавершеності, притаманне позиції представників франкфуртської школи – Т. Адорно, Ю. Габермасу, Г. Маркузе, яких непокоїть бездуховність, кри-

за цінностей, дискредитація мистецтва. Сучасний світ уявляється як динамічне середовище, «абсурдний колаж» (Д. Барнс), в якому втрачається цілісність простору і часу, панує спонтанність як багатовекторне перетинання думок, образів і символів. На думку Т. Адорно, досягнення кризового стану сучасної культури і власне творчої діяльності потребує «логіки мистецтва» – відкритості, що зберігає простір для різноманітності, конкретизуючи «можливість того, що все могло бути й інакше» [1, 265].

Важливою є позиція Е. Гуссерля щодо духовного досягнення світу, який «охоплює все суще в абсолютній історичності» [6, 67].

Розкриття в художніх творах людського змісту дало змогу Е. Кассінеру розглядати об'єктивність не як об'єктивність існування, а як «об'єктивність художнього духу» [9, 163–212]. Виділяючи такі символічні форми мистецтва, як мова, міф, релігія, теоретик звертає особливу увагу на багатозначність, різні способи символізації, завдяки яким художній образ здатен наблизитися до таїни людини, уловлюючи те, що її турбує, знаходити засоби його виявлення, оформлення, фіксації як у «матриці» художніх символів, яка виражає дану епоху, так і через пошук та становлення нової «матриці». Поступове художнє наповнення особистості передуює формуванню нової картини світу, нової світоглядної парадигми як пошуку нової міри людського, гармонійного буття у світі [9, 163–212].

Отже, з огляду на вищевикладене, важливого значення набуває досягнення змісту творчого процесу, вираженого через образ, символ. Багатомірність, відкритість символів, метафор, алегорій «заохочує нашу чутливість до неоднаковості й сприяє деякому проробленню сучасного власного смислу», – підкреслює Ж. -Ф. Ліотар [10, 56–59]. Творчість має справу з усіма гранями людського духу, адаптує людину до соціуму, сприяє взаємо- і саморозумінню.

Підвалини морально-етичного світобуття заклав своїм життям і творчістю український мудрець і філософ Григорій Сковорода, який за оригінальністю ідей, їх багатством не тільки не поступається широко визнаним філософам моралі, а й багато в чому випереджає їх. У часи свого мандрівного життя (XVIII століття) Г. Сковорода переконливо довів, що саме мораль є визначальним фундаментом суспільної культури, її глибинним коренем, смислоутворюючим чинником людської діяльності. Саме через творчу працю, на думку філософа, відбувається моральне вдосконалення людини.

Творчою складною алегорикою він намагається пояснити сутність буття, яке «віддзеркалюється» у світі символів. Г. Сковорода вважає, що розуміння світу як символу – стежка, яка веде до філософської мудрості. Саме через символічні образи Г. Сковорода вводить людину в коло філософської постановки питання про сутність мікро- і макросвітів. Оскільки в мікрокосмосі повною мірою проявляються всі ті закономірності, що й у макрокосмосі, то не треба на перше місце ставити пізнання Всесвіту, досить глибоко збагнути власну природу, тому пізнання і зводиться до самопізнання. Самопізнання людини починається із досягнення свого власного серця. Серце посідає важливе місце у філософській системі Г. Сковороди, бо воно дорівнює людині, її глибинній сутності. Сковорода стверджує первинність і незнищенність серця як скарбниці духовності.

За вченням Г. Сковороди, пізнаючи себе, людина визначає своє місце в суспільстві. Г. Сковорода ототожнює категорії добра й краси. Досягнення добра, блага є основою всіх людських діянь, і отже те, що корисне для людини, є бажаним для неї, а відповідно, і прекрасним. Тому сенс життя людини полягає в тому, щоб бути джерелом світла й тепла, свідомістю й сумлінням світу, перетворювати, вдосконалювати все в ньому [12].

Дійсно, творча діяльність допомагає ставати і залишатися людиною, зберігаючи, забезпечуючи функціонування та розвиток тих здібностей і якостей, які можуть бути корисними в різних сферах людської життєдіяльності. При цьому саме творчість забезпечує принци-

пову відкритість людського буття, втілює динамізм людського світовідношення, його смисловою наповненістю, забезпечує відкритість людського самоосягнення, постійний пошук міри людської гармонії, спираючись на постійне самотворення особистістю власного художнього світу, на самореалізацію в різних сферах життєдіяльності через відкритість універсуму. Людина бере участь у всезагальності й нескінченності універсуму і прагне акумулювати в собі творчі сили, які дадуть їй можливість утримуватись у всезагальності саме через взаємозв'язок творчої та повсякденної діяльності. Отже, творчість – одне з універсальних визначень людини, в межах якого формується здатність людини конструктивно та творчо ставитися до свого буття, створюючи власний образ, самостійно вибираючи спосіб життєдіяльності.

Творчість, і зокрема інтелектуальна, є базовим концептом теоретичного обґрунтування ноосфери як якісно нової сутності біосферної оболонки Землі у науковій рефлексії В. Вернадського. Вивчаючи біохімічні процеси, академік В. Вернадський зацікавився тією оболонкою Землі, в якій відбувалися біохімічні процеси і яку він згодом назвав біосферою. У своїх щоденниках, листах та наукових працях, зокрема, «Біосфера», «Хімічна побудова біосфери Землі та її оточення», В. Вернадський пише про біосферу як про сферу розповсюдження живої речовини. В. Вернадський дійшов висновку про те, що біосфера за масою живої речовини, її енергією й ступенем упорядкування в геологічній історії Землі постійно змінювалась. Поява людини та її наукової думки безпосередньо вплинула на її еволюцію. На думку вченого, за результатами людської діяльності, біосфера повинна докорінно змінитись і перейти в якісно новий стан – ноосферу – сферу розуму.

В. Вернадський наголошує на тому, що ноосфера – незворотна, природна стадія розвитку біосфери Землі, за умов досягнення якої оточуюча людину природа повинна, бути раціонально перетворена науковою думкою й колективною працею людства, задля максимального задоволення його постійно зростаючих матеріальних і духовних потреб. Умовою виникнення ноосфери В. Вернадський вважає наукове й культурне об'єднання людства, вдосконалення засобів зв'язку й обміну, відкриття нових джерел енергії, підвищення добробуту людей, рівність та мирне співіснування народів і країн [5, 113–120].

Отже, творча діяльність – це неперервний процес розвитку, оновлення, змін, виникнення нових потреб, прагнення людини до наділення смыслом усіх фрагментів буття. Так формується уся повнота мистецтва з усіма можливими смислами, що сприяє як реалізації творчих потенцій, так і постійному збагаченню вищими досягненнями людського духу.

І загалом історія мистецтва умовно може бути окреслена як «історія мистецьких вчень». Саме тоді вона виявиться проінтерпретованою у вигляді спадкоємності рефлексій сучасників на притаманну їхньому часові манеру творчості, тобто спадкоємності у розумінні художнього світу, в якому існують люди.

Висновки. Творчість виступає як базова компонента духовної культури людства, як і загалом життя. Ця теза базується і впливає з великого теоретичного доробку вчених різних культурно-історичних періодів, які зробили свій неоціненний внесок у визначення сутності та особливостей механізму соціального функціонування мистецтва. Мистецтво неможливо розглядати поза його системними зв'язками, елементами людської культури, які, закономірно, пов'язані з творчою діяльністю людини та утворюють у своїй цілісності особливу форму життєтворчості людства.

Саме творчість (мистецтво) пронизує всі сфери людської діяльності. Вона є якісною характеристикою життєдіяльності людей, розвитку людини і суспільства, зв'язком між минулим, сьогоденням і майбутнім. Творчість заповнює і насичує собою весь соціальний простір, ніби розливаючись по всьому «тілу» соціального організму, проникаючи в усі його пори.

Вона дає можливість реалізувати сутнісні сили людини як соціального суб'єкта. Людина, яка творить оточуючий її світ, одночасно створює і себе. Мистецтво, тим самим, відбиває ступінь розвитку самої людини, її волі, водночас характеризуючи суспільство і його розвиток з погляду активної участі в цьому процесі творчого індивіда.

Отже, життя людства – це безкінечне мистецтво, у вічному просторі Любові – Творця Всесвіту

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Адорно Т. Эстетическая теория / пер. с нем. А. В. Дранова. Москва : Республика, 2001. 527 с.
2. Аристотель. Сочинения : в четырех томах. ; т. 1. Москва : Мысль, 1976. 550 с.
3. Баумгартен А. Эстетика: Сочинения : в 5 т. ; т.2 Москва : Искусство, 1964. 213 с.
4. Буало Нікола. Мистецтво поетичне / пер. з фр. М. Т. Рильського. Київ : Мистецтво, 1967. 136 с.
5. Вернадский В. И. Несколько слов о ноосфере // Успехи современной биологии. 1944. №.18, Вып. 2. С.113–120.
6. Гуссерль Е. Криза європейського людства і філософія. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями : хрестоматія / упоряд.: В. В. Лях, В. В. Пазенок. Київ : Ваклер, 1996. С.62–92.
7. Декарт Р. Письмо к Мерсенну: Собрание сочинений : в 2 т. ; т.1. Москва : Мысль, 1989. С. 597.
8. История европейского искусствознания. От античности до конца XVIII века / отв. ред. Б. П. Випери, Т. Н. Личакова. Москва: Издательство Академии наук СССР, 1963. 436 с.
9. Кассирер Э. Философия символических форм. Введение и постановка проблемы / Культурология XX в. Антология. Москва : Юрист, 1996. С. 163–212.
10. Лиотар Ж. Заметки о смыслах «пост» // Иностранная литература. 1994. № 1. С. 54–66.
11. Платон. Собрание сочинений : в 4 т.; т.3. Москва : Наука, 1994. С. 79–420..
12. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів. Київ : Наук. думка, 1973. [Т.1]. 532 с.; [Т.2]. 576 с.
13. Frye N. Anatomy of Criticism. New Jersey : Princeton Univ. Press, 1957, 383 p. [in English].

REFERENCES

1. Adorno, T. (2001), *Aesthetic theory: a Textbook*, [Esteticheskaya teoriya], trans. from germ. Dranova, A., Respublika, Moscow, 527 p. [in Russian]
2. Aristotle, (1976), *Writings in 4 volumes: a Textbook*, [Sochineniya v chetyireh tomah], vol. 1, Mysl', Moscow, 550 p. [in Russian].
3. Baumgarten, A. (1964), *Aesthetic. Writings in 5 volumes: a Textbook*, [Estetika Sochineniya v pyati tomah], vol. 2, Iskustvo, Moscow. 213 p. [in Russian].
4. Bualo, N. (1967), *Art poetic: a Textbook*, [My`stecztvo poety`chne], trans.from. fr. Rylsky, M., Mystetstvo, Kyiv, 136 p. [in Ukrainian]
5. Cassirer, E. (1996), «Philosophy of symbolic forms. Introduction and formulation of the problem» *Culturology of the twentieth century. Anthology*, [«Filosofiya simvolicheskikh form. Vvedenie i postanovka problemyi», Kulturologiya XX v. Anthology], a Textbook, Yurist, Moscow, pp. 63–212. [in Russian].

6. Descartes, R. (1989), «Letter to Mersenne» Collected Works in 2 volumes, [«Py`s`mo k Mersennu», Sobrany`e sochy`neny`j v 2 tomah], v. 1., Mysl`, Moscow, p. 597, [in Russian].
7. Frye, N. (1957). Anatomy of Criticism, Princeton Univ. Press, New Jersey, 383 p.[in English].
8. Gusserl, E. (1996), Crisis of European Humanity and Philosophy. Modern foreign philosophy. Currents and directions, [Kry`za yevropejs`kogo lyudstva i filosofiya. Suchasna zarubizhna filosofiya. Techyi i napryamy`], a Textbook, comp. Lyakh, V. V., Pazenok, V. V., Vakler, Kyiv, pp. 62-92. [in Ukrainian].
9. History of European Art Studies. From antiquity to the end of the seventeenth century, (1963), [Istoriya evropeyskogo iskusstvoznaniya. Ot antichnosti do kontsa XVIII veka], a Textbook, Eds. Viperi, B. P., Lichakova, T. N., Y`zdatel`stvo Akademiy` nauk SSSR, Moscow, 436 p. [in Russian].
10. Lyotard, J. (1994) «Notes on the meanings of “post”», Foreign literature. [Zametki o smyislah «post», Inostrannaya literature], no. 1. pp. 54–66. [in Russian].
11. Platon. (1994), Collected works in 4 volumes: a Textbook, vol.3. Nauka, Moscow, pp. 79–420. [in Russian].
12. Skovoroda, G. (1973), Complete collection of works: a Textbook, [Povne zibrannya tvoriv], Nauk.dumka, Kyiv, vol 1., 532 p.; vol. 2, 576 p. [in Ukrainian].
13. Vernadsky, V. (1944) «A few words about the noosphere», [Advances in modern biology], [Neskol`ko slov o noosfere, Uspexy`], Sovremennoj by`ology`y, no. 18, vol. 2. pp. 113-120. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 12.09.2018 р.

L. TROUENIKOVA

<https://orcid.org/0000-0001-5030-0974>

CREATIVE CONCEPT OF BEING IN THE CONTEXT OF POSTMODERN CULTUROLOGICAL COMPREHENSION

Relevance of the study. Theoretical research and ground of art as a cultural and creative factor of development of humanity is based not only on his understanding as a process of changes, but in a greater measure as a process of saving of achievements, opening of new in attained, original method for understanding of reality.

Main objective(s) of the study. It is determined, that understanding of art as a vital world of man is linked, foremost with complication of nature of art, by connection in him theoretical and practical measuring through his submerged in reality, in the comprehension by the man of it life determining. Thus, the art is determined as a basic anthropological category, which expresses solidity of human vital functions incarnate in artistic experience.

The methodology of the research consists in the application of the general scientific principles of the objective consideration of the facts in their connections with places and importance in the history of theoretical thought, the principles of historicism and cultural analysis. Such approach allows us to form the certain system of modern theorization of the artistic fundamentals of the human life.

The scientific novelty of the work is to determine the leading tendencies that ensure the transformation of the approaches to the modern theorization of the concept «art» as the basic factor of human existence, and the actualization of its categorical system. The internal logic and evolution

of the theorizing of art at the certain historical stages of the human development are highlighted. It will give us an opportunity to get closer to the dynamics of life as the art, caused by the variety of its usual manifestations in theoretical context as well as the reverse influence of the theoretical developments on the formation of the artistic paradigm of the human being.

It registers in the article, that creation of personality it is the uninterrupted process of development, updates, origins of new necessities, aspiration of man to giving of sense to all fragments of being. Thus, the element of creation with all possible senses is formed, that assists to realization of creative potencies, and permanent enrichment by higher achievements of human reason in same queue. The art is always apt at the exposure of various tints of human receptivity, predisposes a man to understanding of the greatest values, to construction of the creative measuring. The increase of role of the personality beginning in a modern culture strengthens possibilities of art in understanding of polystructural existential human being, in search of methods of decision of vital collisions by means the establishment of the individuality.

Findings and conclusions. Art is the basic component of the spiritual culture of the humanity. It has a systemic character. This thesis is based on a large theoretical knowledge of many scientists of the various cultural and historical periods, who have made a great impact in the definition of the essence and the features of the mechanism of art's social functioning. Finally, it is impossible to consider the art out of its systemic links, elements of human culture, which are connected with the human creative activity. Their totality creates the special form of human life creativity.

Key words: cultural space, life activity, creative activity, art, social being, artistic world.

Л. О. ТРОЕЛЬНИКОВА

<https://orcid.org/0000-0001-5030-0974>

ТВОРЧЕСКИЙ КОНЦЕПТ БЫТИЯ В КОНТЕКСТЕ ПОСТМОДЕРНОГО КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОГО ОСМЫСЛЕНИЯ

Актуальность исследования. Теоретическое исследование и обоснование искусства как культуротворческого фактора развития человечества базируется не только на его понимании как процесса изменений, но в большей мере как процесса сохранения достижений, открытия нового в достигнутом, своеобразного метода для постижения действительности.

Цель. Определяется, что понимание искусства как жизненного мира человека связано, прежде всего со сложностью природы самого искусства, соединением в нем теоретического и практического измерений через его погруженность в реальность, в осмысление человеком своего жизнеопределения. Таким образом, искусство определяется как основная антропологическая категория, которая выражает фундаментальность человеческой жизнедеятельности, воплощенной в художественном опыте.

Методологией исследования предусмотрено использование общенаучных принципов объективного рассмотрения фактов неотрывно от их места и значения в истории теоретической мысли, принципов историзма, культурологического анализа. Это создает условия формирования определенной системы новейшего теоретического базиса человеческого бытия.

Научная новизна заключается в определении ведущих тенденций, которые обеспечивают трансформацию подходов к современному теоретизированию понятия искусства как базового условия существования человечества, актуализации его категориальной системы. Раскрытие внутренней логики и эволюции процесса теоретизирования искусства на определенных исторических этапах формирует условия для приближения к пониманию динамики

жизни как искусства, которое определяется как богатством его традиционных проявлений в теоретическом контексте, так и обратным влиянием теоретических разработок на создание теоретической парадигмы жизнедеятельности человечества.

В статье отмечается, что творчество личности – это непрерывный процесс развития, обновления, возникновения новых потребностей, стремления человека к приданию смысла всем фрагментам бытия. Таким образом, формируется стихия творчества со всеми возможными смыслами, что, в свою очередь, содействует и реализации творческих потенций, и постоянному обогащению высшими достижениями человеческого разума. Искусство всегда способно к выявлению разнообразных оттенков человеческой восприимчивости, склоняет человека к постижению наивысших ценностей, к построению своего творческого измерения. Увеличение роли личностного начала в современной культуре усиливает возможности искусства в постижении полиструктурного экзистенциального человеческого бытия, в поисках способов решения жизненных коллизий посредством констатации своей индивидуальности.

Выводы. Исследование позволяет понять, что искусство выступает как базовый компонент духовной культуры человечества, и, соответственно, как сама жизнь, имеет системный характер. Это определение базируется на большом теоретическом фундаменте работ ученых различных культурно-исторических периодов, которые внесли свой бесценный вклад в определение сущности и особенностей механизма социального функционирования искусства. Искусство невозможно рассматривать за пределами его системных связей и системной сущности, отдельно от культуры человечества, потому что искусство – это базис человеческого существования, оно создает целостную форму жизнедеятельности человечества.

Ключевые слова: культурное пространство, жизнедеятельность, творческая деятельность, искусство, социальное бытие, художественный мир.

Людмила Троэльнікова, доктор мистецтвознавства, професор Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка (Київ).

Liudmyla Trouelnikova, D.Sc. in Art, professor, Institute of Arts, Borys Grinchenko University (Kyiv).

e-mail: lyusja_t@ukr.net